

Шацло Світлана Василівна – студентка кафедри філософії та соціології, менеджменту та соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

ПОНЯТТЯ ТВОРЧОСТІ У ФІЛОСОФІЇ

Творчість є тим фундаментом на якому будується діяльність людини. Творчі аспекти можливо знайти у різних сферах людської діяльності, таких, як науці, мистецтві, виробництві та інших. Творча енергія є тою рушійною силою, яка дає людству нові знання та ідеї.

Традиційно, творчість вважають способом реалізації духовно розвиненої людини, тому вона передбачає досить високий рівень розвитку індивіда. Творчість виражає прагнення людини до досконалості та гармонії, дозволяє реалізуватися особистості. Творчість на рівні соціокультурного буття розуміється як здатність особистості оригінально і самобутньо відображати особисте світовідчуття і світоуявлення, в ставленні до оточуючих реалій за допомогою самореалізації в процесі створення матеріальних і духовних цінностей.

Протягом людської історії бачення та тлумачення творчості постійно змінювалось. Мислителі різних епох по-своєму відповідали на питання: як взагалі можлива творчість, у чому її феномен.

Цікавість до проблеми творчості з'явилась в часи давньої Греції. «Уявлення про творчу діяльність в ранній соціальній свідомості осмислювалося як пошуки кращої адекватної форми вічного змісту, як боротьба позачасового і постійного утримання за свою форму»[1].

Давні філософи вважали, що творчість існує в двох формах – людській та божественній. Божественна творчість представлена в актах космосу та життя, а людська – в формі мистецтва та ремесла. Людська творчість вважалась залежною від божественної. Людська діяльність, за думкою давніх греків – лише реалізація божественної волі. «Наслідком сприйняття і ставлення до творчості як до одкровення, а до творця – художника як до носія божественного дару, зберігачу вічних заповідей й посереднику між двома світами було також особливе ставлення до вже створених художніх цінностей і до всієї культурної спадщини як до скарбниці всієї культурної пам'яті суспільства. У соціальній свідомості майстерність, що розуміється як знання-одкровення, та зберігаються в традиції завдяки соціальній пам'яті, породило уявлення про дуалістичний образ перших майстрів, які, будучи дітьми або ж обранцями богів, несли своє вміння людям і були звичайними членами свого суспільства».

В середньовічній філософії розуміння творчості було тісно пов'язане з розумінням бога як особистості. Творчість розумілась тоді як вольовий акт, який викликає буття з небуття.

Наступним помітним етапом у філософському осмисленні природи творчості є період Відродження (Ф. Петрарка, Дж. Бокаччо, Б. Телезіо, М. Монтень та ін.). Однією з найважливіших особливостей цього періоду в розвитку людської цивілізації є переміщення акценту від бога в бік людини. «Епоха Відродження – це час, коли людина поступово звільняється від бога і починає розглядати саму себе як творця. Відродження розуміє творчість насамперед як художню творчість, як мистецтво в широкому сенсі слова, яке в своїй глибинній суті розглядається як творче споглядання. Звідси характерний для Відродження культ генія, як носія творчого початку».

У період Відродження особливу роль починали грати оригінальність і незвичайність творчої продукції автора, що стало причиною тої особливої уваги, яка приділяється цим характеристикам творчості в сучасних філософських і психологічних уявленнях про нього.

У період Нового часу в якості однієї з основних цінностей починає розглядатися свобода людини, яка заперечує будь-які форми тиску з боку держави, релігії, а також соціальні обмеження (Ф. Бекон). У світлі цих ідей змінюється уявлення про творчість і про різні аспекти його вивчення.

Мислителі епохи Нового часу розглядали творчість як вигадливу комбінаторику або протиставляли їй універсальний і загальнодоступний метод, логіку та інтелект. Одночасно з

цим, Дж. Берклі розвиває теорію «креативного сприйняття». Творчість є фундаментальною передумовою пізнання взагалі, відповідно до теорії «продуктивної уяви».

Кінець XIX – початок XX століття знаменується появою декількох філософських напрямків, що приділяють особливу увагу духовним і ірраціональним сторонам життя і, зокрема, творчості. Ці підходи склалися головним чином на протигагу механістичним і технократичним тенденціям, пов'язаними з досягненнями природничих наук. Особливе місце серед них займають філософія життя та екзистенціалізм.

Філософія життя розглядає творчість як феномен людського життя, детермінований самою біологічною сутністю людини. У філософії життя творчість розглядається як творення культури та історії, яке неможливо без спільних зусиль великої кількості людей.

В рамках іншого напрямку, що є одним з найбільш популярних в цей історичний період, – екзистенціалізму – підкреслюється першорядне значення особистісної та духовної сутності творчості, яка можлива в філософській, художній та моральній сферах життя людини.

Свій подальший розвиток ідея «визволення» людини в творчості знайшла в постструктуралізмі (Ж. Дельоз, Ж. Дерріда, Ю. Крістева), коли об'єктом дослідження стає не порядок, а хаос, що лежить за межами всіляких структур. У цьому хаосі, що забезпечує існування і зіткнення різних думок і ефективний обмін ідеями, людині відкриваються необмежені перспективи для творчості і всіляких інтерпретацій.

Зростання популярності постмодерністських і постструктуралістських тенденцій в філософії творчості в кінці XX століття відбувалося паралельно з ростом популярності східних і містичних підходів до розуміння її сутності, в яких представлені і синтезовані елементи божественної детермінації творчості і новітні розробки західної філософії (Шрі Ауробіндо, Ошо Раджніш і ін.).

Розглядаючи творчість як соціокультурний феномен необхідно спершу зазначити:

1. Творчість – це активний процес, спрямований на актуалізацію людини в світі;
2. Творчість виявляється через різні форми людської діяльності, в природі вона притаманна лише людині;
3. Будь-який творчий акт – це шлях до звільнення людини від втрати сенсу буття;
4. Творчість – індивідуальна, її процес і результат є унікальними.

Творчість нерозривно пов'язана з культурним життям суспільства. Кожен день люди вирішують безліч задач, більш або менш важких. При кожному рішенні присутній акт творчості, де люди намагаються знайти щось нове. Для цього людина повинна мати певні особливі якості розумових здібностей, таланту, вміння аналізувати та робити висновки. Всі ці навички і вміщує в себе поняття творчості. Якщо узагальнити, то творчість – історично еволюційна форма людської активності, яка виражається в різноманітних діяльності та веде до розвитку особистості та суспільства.

Без творчості неможливий був би розвиток суспільства. Саме воно допомагає людству реалізувати історичний розвиток та зв'язок поколінь. Використання творчих здібностей дає змогу постійно розширювати можливості людини та створює умови для подальшого розвитку.

Творчість – основа культурного життя людства. Неможливо говорити про культуру не згадуючи творчість. Спадкоємність в розвитку культури робить можливим процес творчості. Накопичення та передача культурного досвіду через покоління допомагає розвитку творчості.